

Tungelsta Lillgården

Arkeologisk utredning

Stav 1:38
Västerhaninge socken
Haninge kommun
Stockholms län

Britta Kihlstedt

Tungelsta Lillgården

Arkeologisk utredning

Stav 1:38
Västerhaninge socken
Haninge kommun
Stockholms län

Britta Kiblstedt

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Omslagsfoto: Gravfältet Västerhaninge 53:1 i utredningsområdets västra del. Foto:
Britta Kihlstedt.

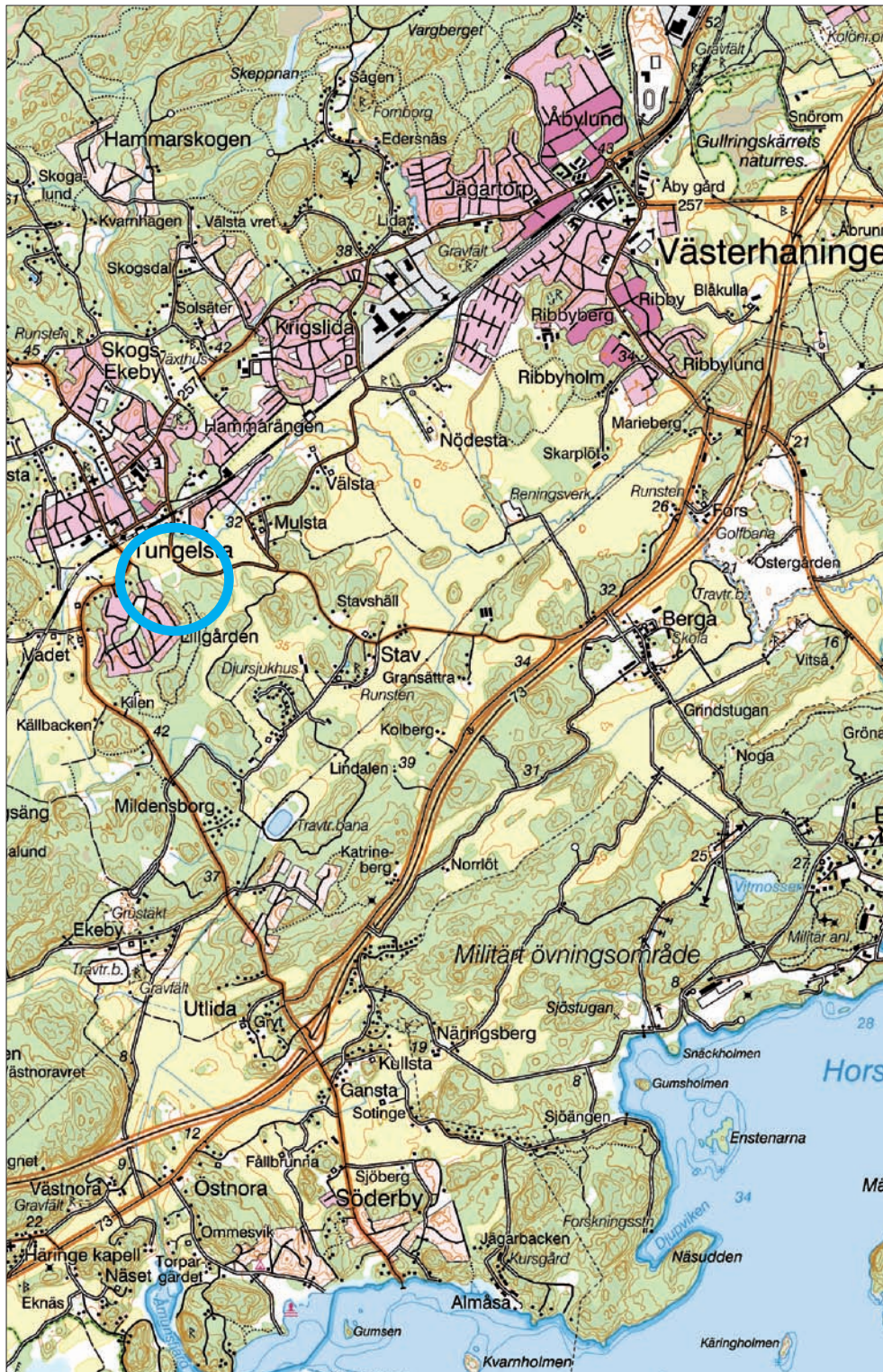
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-188-6

Tryck: Just Nu, Västerås 2012.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Utredningsområdet	6
Syfte och metod.....	6
Natur- och kulturmiljö	7
Naturgeografiska förutsättningar.....	7
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar.....	7
Resultat av fältarbetet	8
Objekt 1, gravfält.....	9
Objekt 2, boplats	10
Utvärdering	11
Referenser.....	12
Kart- och arkivmaterial.....	12
Litteratur	12
Tekniska och administrativa uppgifter	13
Bilaga 1. Beskrivningar och tabeller	14
Objektsbeskrivningar	14
Anläggningsbeskrivningar	14
Schakttabell.....	16

Figur 1. Utredningsområdet (markerat med blå ring) ligger sydväst om Västerhaninge, ca 2 mil söder om Stockholm. Utdrag ur den digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en särskild arkeologisk utredning nära Tungelsta i Haninge kommun (figur 1). Utredningen syftade till att klargöra fornlämningsbilden inom området inför planerad utbyggnad. Arbetet har innefattat kart- och arkivstudier, terränginventering och utredningsgrävning.

Utredningsområdet är ca 8,5 ha stort och utgörs till största delen av flack, öppen mark på nivåer mellan 30 och 35 meter över havet (m ö.h.). Den omgivande fornlämningsmiljön är relativt rik med betoning på lämningar från järnålder-medeltid.

Ett tidigare registrerat järnåldersgravfält (Objekt 1/Västerhaninge 53:1) ligger i områdets västra del. Vid inventeringen noterades att gravfältets utbredning är felaktigt redovisad i Fornlämningsregistret (FMIS) och en ny inmätning har därför gjorts. Utredningsgrävningen resulterade i att boplatslämningar påträffades i områdets centrala del (Objekt 2). Boplaten är endast preliminärt avgränsad. Både gravfältet och boplaten utgör fasta fornlämningar. De är därmed skyddade enligt Kulturminneslagen och inga ingrepp i dem får göras utan Länsstyrelsens tillstånd.

Figur 2. Utredningsområdet, markerat med blå linje, gravfältet Objekt 1, den nyligen påträffade boplaten Objekt 2, samt övriga registrerade fornlämningar i närområdet. Västerbaninge 565:1 och 564:1 är Alsta och Tungelsta bytomter, nr 1:1 och 52:1 är runstenar, varav en osäker, och återstoden är gravfält och gravar. Utdrag ur den digitala fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Bakgrund

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en särskild arkeologisk utredning inom ett ca 8,5 ha stort område i Tungelsta, ca 4 km sydväst om Västerhaninge söder om Stockholm. Utredningen föranleddes av planerad bebyggelse inom området. Uppdragsgivare var Haninge kommun som också svarade för kostnaderna. Utredningen har utförts efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län (dnr 431-18915-2012).

Utredningsområdet

Figur 3. Vy över utredningsområdet från väster. Foto Britta Kihlstedt.

Planområdet ligger omedelbart norr om ett skogbevuxet, delvis bebyggt höjstråk vid Lillgården söder om Tungelsta. Det utgörs i den norra delen av öppen, brukad mark som sluttar svagt ner mot den slingrande Rocklösaån i norr. Även i den södra-sydöstra delen dominerar äldre åkermark, men här befinner den sig i olika stadier av igenväxning; från gräs- och slybevuxna partier till uppvuxen skogsmark närmast höjdpartierna längst i sydost. I nordöst avgränsas området av Hammarbergsvägens nya sträckning. Ett mindre parti norr om vägen, i anslutning till Rocklösaån, ingår också i området. Centralt i planområdet ligger ett område med kolonilotter och mot bebyggelsen i sydväst finns en del markplanerade ytor, bl.a. en mindre fotbollsplan. Jordarterna utgörs huvudsakligen av glacial lera och postglacial silt med mindre svallsandspartier i sydväst. I den sydvästra delen av området ska, enligt uppgift från närboende, tidigare ha legat ett sågverk. En fornlämning finns sedan tidigare känd inom området, Västerhaninge 53:1. Det rör sig om ett gravfält som ligger i områdets västra kant, med sju registrerade gravar samt en älvkvarnsförekomst.

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att klarlägga förekomsten av fasta fornlämningar inom utredningsområdet. Avsikten var att ge uppdragsgivaren ett bättre planeringsunderlag och Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför kommande exploatering. Därmed ges möjligheter att styra undan, alternativt minimera ingreppen i eventuella fornlämningar.

Utredningen har innehållit följande moment:

- *Kart- och arkivsökning* innefattande en genomgång av befintliga rapporter och övrig relevant litteratur samt kontroll av Antikvarisk-Topografiska arkivet (ATA), Historiska museets (SHM) lösfyndregister, Fornminnesregistret (FMIS) och topografiska, geologiska och äldre historiska kartor.
- *Terränginventering* för att lokalisera synliga fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar samt terränglägen där fornlämningar kan finnas dolda under mark.
- *Utredningsgrävning* för att kontrollera de områden där boplatzlämningar misstänktes finnas under mark. Sökschakt upptogs med hjälp av grävmaskin, varvid grästörv/ploglager avlägsnades skiktvis och underliggande lager frilades.
- *Dokumentation* av påträffade lämningar och upptagna sökschakt har skett genom beskrivning, fotografering och inmätning med GPS.
- *Fynd* har efter dokumentation återförts till schakten.

Natur- och kulturmiljö

Naturgeografiska förutsättningar

Området ligger i en lätt kuperad, bred dalgång som löper i sydväst-nordöstlig riktning sydöst om Västerhaninge och Jordbro. Dalgångens lägre partier domineras av glaciala och postglaciala sediment, vilka huvudsakligen utgörs av åker- och betesmark. Den odlade marken bryts av mindre bergs- och moränhöjder som ofta är skogklädda. Ofta är det också på dessa impediment som bebyggelsen ligger. Nivåerna varierar i allmänhet mellan ca 20 och 40 m ö.h. Sydväst om Tungelsta finns ett stråk med sandigt isälvsmaterial - en del av den uppbrutna Stockholmsåsen som även löper genom Västerhaninge/Jordbro upp mot centrala Stockholm. I nordväst vidtar Hanvedens höglänta, skogbevuxna bergs- och moränmarker som når upp mot 95 m ö.h., vilket gör det till ett av de högst belägna områdena i östra Mälardalsregionen.

Fornlämningssmiljö och tidigare undersökningar

Västerhaninge socken fornlämningsinventerades första gången 1951, i samband med upprättandet av den ekonomiska kartan, och revideringsinventerades 1981. Därefter har flera arkeologiska utredningar och undersökningar gjorts i området, bl.a. en arkeologisk förstudie över de centrala delarna av Haninge kommun, där även området kring Tungelsta behandlas (Johansson 2000).

De äldsta spåren efter bosättning i Västerhaninge härrör från äldre stenålder och är främst koncentrerade till den höglänta Hanveden i nordväst. Området har under de senaste decennierna visat sig utgöra en mycket rik stenåldersmiljö med en mängd kvartsförande boplatser. Dessa ligger i lägen vilka kan antas ha varit strandnära vid tiden för bosättningen, d.v.s. från ca 8500 f.Kr., och utgör i så fall spår efter de första människorna som koloniserade landskapet efter inlandsisens avsmältning. Även på lägre nivåer finns en del boplatser och lösfynd från stenålder registrerade. Dessa härrör i allmänhet från den yngre stenåldern (ca 3900-2300 f.Kr), då havsnivån sjunkit undan till ca 35–25 m ö.h. Ett par lokaler på dessa nivåer finns exempelvis vid Mulsta ca 1 km öster om utredningsområdet (Andersson 2000).

Under de nästföljande perioderna, brons- och järnålder, tättnar fornlämningsbilden i den lägre liggande dalgången. Bronsålderns lämningar är dock inte särskilt framträdande

i närheten av utredningsområdet, även om de förekommer. Det finns till exempel en skålgrop inom gravfältet i planområdets västra del (Västerhaninge 53:2). Mer omfattande lämningar från brons- och äldre järnålder finns några km längre norrut, vid Åbrunna och Ribby. Här har komplexa lokaler med lämningar efter bosättning och metallhantverk från perioden undersökts (Strucke & Holback 2006; Strucke 1998). Inte långt därifrån finns också några av Mälardalens största gravfält från äldre järnålder, vilket tyder på att denna del av östra Södertörn utgjort en centralbygd av betydelse under denna period.

I planområdets direkta närhet är det dock främst lämningar från järnålder-medeltid som dominerar (se figur 2). Det rör sig om gravar, gravfält och bytomter, men här finns också flera runstenar, exempelvis vid Vadet ca 700 m sydväst om utredningsområdet och vid Stav ca 2 km öster därom. Det finns också en uppgift om en runsten (Västerhaninge 52:1) söder om Tungelsta bytomt. Den fortsatta strandförskjutningen hade nu börjat forma det landskap vi ser idag och det är under den yngre järnåldern som den historiska bygden och de historiska byarnas lägen etableras. De flesta byarna i området har belägg från medeltid, förekomsten av järnåldersgravfält intill bytomterna tyder på att byarna har sina rötter i järnålder. Det gäller både Tungelsta by, som är skriftligt belagd år 1383 och Ålsta by, belägen på andra sidan Rocklösaån, som också har 1300-talsbelägg. Tungelstas bytomt (Västerhaninge 564:1) har legat ett par hundra meter väster om planområdet. Söder och öster om bytomten finns fyra kända gravfält, inklusive det tidigare nämnda Västerhaninge 53:1, samt tre ensamliggande gravar. Det betyder att det sammantaget finns hundratalet registrerade gravar i närheten av Tungelsta gamla by, vilket indikerar en relativt intensiv bebyggelse i området under järnålder. Sannolikheten för att det ska finnas tidigare okända boplatslämningar i området är därför stor (jfr Johansson 2000 s. 16). En indikation på att så är fallet är de fynd av skärvsten och bränd lera som iakttagits intill vägen söderut från Tungelsta (Johansson 2000 s. 16). Under historisk tid har planområdet legat under Tungelsta by. Att döma av de äldre lantmäteriakterna har området då till största delen utgjort inägomark i form av åker och ängsmark.

Resultat av fältarbetet

Vid inventeringen bedömdes det låga höjdstråket i den öppna marken i utredningsområdets norra del som ett möjligt läge för en förhistorisk boplats, varför sökschakt upptogs i området. Boplatslämningar påträffades närmast kolonilotterna centralt i området. Schaktning kunde dock inte utföras inom koloniområdet, då detta fortfarande var i bruk och information om de arkeologiska arbetena inte hade nått alla brukare. Efter samråd med Länsstyrelsen bedömdes att utredningen kunde avslutas utan att schakt upptogs inom koloniområdet, under förutsättning att en förtätning av schakten på ömse sidor genomfördes, för att utöka tolkningsunderlaget gällande de påträffade lämningarna.

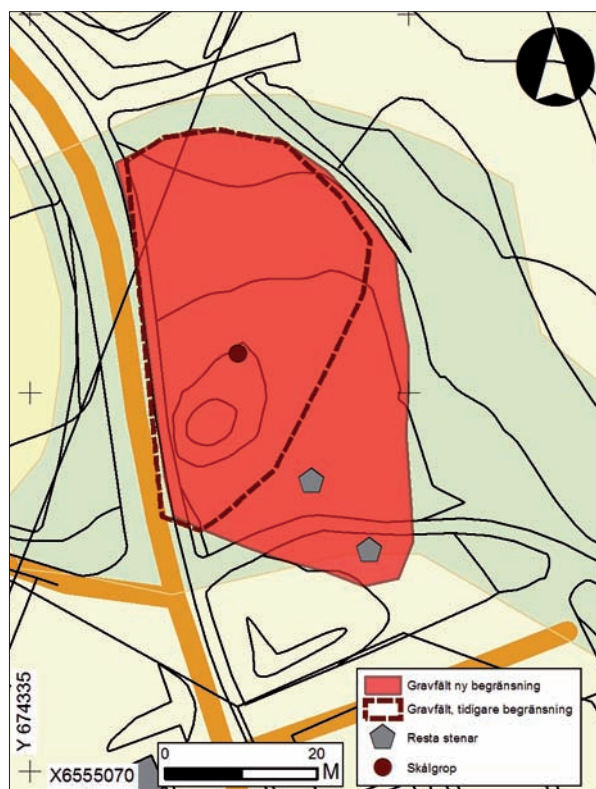
Totalt upptogs därmed 43 schakt med en bredd av ca 3 m, totalt ca 240 löpmeter. Jordarten utgjordes generellt av siltiga och leriga sediment, ställvis med inslag av sand i områdets södra del. Den södra delen var bevuxen med gräs, sly och gles skog, varför schakten här fick placeras med hänsyn tagen till vegetationen.

Vid inventeringen noterades också att avgränsningen av gravfältet Västerhaninge 53:1 (Objekt 1) var felaktig, varför denna justerats.

Gravfältet och boplatslämningarna beskrivs översiktligt i texten nedan och redovisas på karta i Figur 4 och 8. Mer ingående beskrivningar återfinns i bilaga 1.

Objekt 1, gravfält

Gravfältet Västerhaninge 53:1 är sedan tidigare registrerat som innehållande sju gravar, varav fem runda stensättningar och två resta stenar (se omslagsbild). Området har tidigare ingått i en äldre tomt, vilket bland annat kan ses genom den jordkällare som finns i gravfältets sydvästra del. Gravfältet är i övrigt bevuxet med träd, buskar och gräs, liksom en del förvildad trädgårdsvegetation. Det genomkorsas av flera upptrampade gångstigar. Ett bord och bänkar har satts upp i dess centrala del. Gravfältet har tidigare varit föremål för en antikvarisk kontroll i samband med borttagande av schaktmassor som felaktigt dumpats inom fornlämningen (ATA dnr 435/88). Vid detta tillfälle noterades också en skålgrop på en håll inom gravfältsområdet (Västerhaninge 53:2).

Figur 4. Gravfältet Västerhaninge 53:1 med både den tidigare och den nya begränsningen redovisad. Skala 1:1 000.

Vid besiktningen konstaterades att gravfältets avgränsning i FMIS sannolikt inte är korrekt (figur 4), eftersom den inte innefattar de två resta stenarna i områdets södra del. Denna del av gravfältet är skadad genom en mindre körväg som löper i öst-västlig

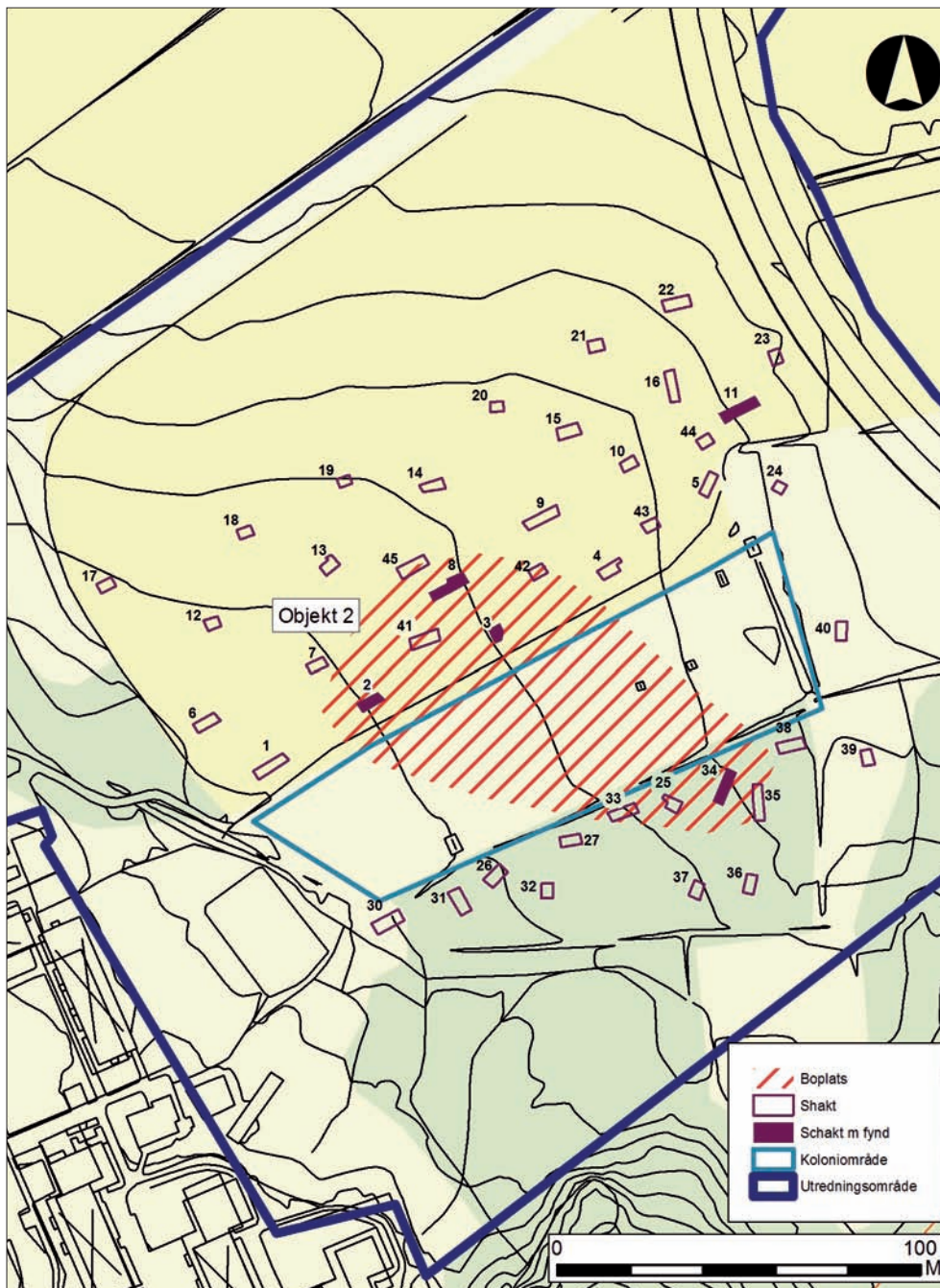

riktning mellan de resta stenarna och genom att skräp slängts och jordmassor lagts upp i anslutning till vägen. Fornlämningens begränsning har nu korrigerats så att den även inkluderar de resta stenarna. Flera av stensättningarna inom gravfältet är otydliga och svårbedömda, delvis på grund av vegetationen. Också i FMIS beskrivs de som osäkra (vid den antikvariska kontrollen 1988 uppfattades de dock som tydliga). Av detta skäl har ingen korrigering av gravfältets begränsning i övrigt gjorts.

Figur 5. Den södra delen av gravfältet Västerhaninge 53:1 sett från norr. Till höger ans den mindre av de resta stenarna bakom löverket och bakom jordhögen i bildens centrum syns den större stenen. Foto Britta Kihlstedt

Objekt 2, boplats

Boplatslämningar framkom på två ställen inom det sökschaktade området, dels i den öppna marken norr om koloniområdet, dels i kanten av skogsmarken i söder (figur 6). Anläggningarna i den norra delen, en härd och två stolphål, låg i silt/lera under ploglagret. I ett intilliggande schakt noterades också kulturpåverkan i form av träkol, små fragment bränd lera och två fragment brända ben (ej tillvaratagna) i övergången mellan plöjan och underliggande lager. Ytterligare några schakt i denna del hade ett liknande otydligt skikt med kolsplitter under ploglagret, möjligen ett äldre odlingslager, dock utan fynd. Några egentliga kulturlager framkom inte. Knappt 100 m nordost om anläggningarna framkom ytterligare en härd (A4), vilken dock är mer osäker.

Figur 6. Resultatet av sökschaktningen på grundkarta med 1 m ekvidistans. Objekt 2, en boplats, bedöms som en fast forn lämning. Observera att boplatsen endast är preliminärt avgränsad. Skala 1:2 000.

Anläggningen är omgiven av ett mörkfärgat, delvis sotigt parti som förefaller stort. Inga ytterligare lämningar framkom i omgivande schakt. Anläggningen är osäker och ligger isolerat ifrån övriga lämningar, varför den inte inkluderats i fornlämningen.

Söder om koloniområdet påträffades två härdar (A6 och A7, se figur 7) och två osäkra stolphål i ett schakt. Även dessa lämningar framkom i silt/lera under ett äldre ploglager. Då de påträffade boplatslämningarna ligger på ömse sidor om området med kolonilotter, vilket inte kunde sökschaktas, är det oklart om de utgör ett sammanhängande boplatsoområde eller inte. Avgränsningen är alltså endast preliminär. Boplatsen bedöms som en fast fornlämning.

Figur 7. Två härdar, A6 och A7, i områdets sydöstra del. Från nordväst. Foto Britta Kihlstedt.

Utvärdering

Utredningen har i allt väsentligt utförts i enlighet med den ursprungliga undersökningsplanen vad gäller metodik och tidsåtgång. En avvikelse i förhållande till det planerade genomförande var att sökschaktning inte kunde genomföras fullt ut på grund av att området med kolonilotter inte var tillgängligt för undersökning. Detta löstes efter samråd med Länsstyrelsen genom utökad schaktning på ömse sidor om koloniområdet, för att i möjligaste mån få en bättre uppfattning om karaktären hos de boplatslämningar som framkommit. Tolkningsunderlaget vad gäller lämningarnas intensitet och utbredning är dock mer begränsat på grund av att schakt saknas i den mellanliggande delen.

De topografiska och kulturhistoriska förhållandena indikerade att tidigare okända boplatslämningar skulle kunna finnas inom området, vilket utredningen bekräftat. De lämningar som påträffats är inte daterade, men deras karaktär och topografiska belägenhet antyder en datering till brons- eller järnålder.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Fornminnesregistret (FMIS)

Lösfyndningsregistret, Statens historiska museer (SHM)

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS):

Geometrisk avmätning 1638. Västerhaninge socken Tungelsta nr 1-2.

Storkifte 1789. Västerhaninge socken Tungelsta nr 1-1.

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK):

Häradsekonomska kartan 1901-06. Västerhaninge J 112-67-5

Ekonomiska kartan Tungelsta 10I 1f.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU):

Jordartskartor

Strandnivåkartor

Ortnamnsregistret Sofi

Tungelsta by, Västerhaninge sn, Sotholms härad, Stockholms län:

Halvast i Thungjärsta 28/9 1383

SRP ur 1966

Ålsta by, Västerhaninge sn, Sotholms härad, Stockholms län:

in alistum 12-18/11 1381.

SD 4, s 241.

Litteratur

Andersson, L., 2000. Arkeologisk utredning vid Vålsta och Mulsta. Västerhaninge socken, Haninge kommun, Södermanland. Stockholms Läns Museum, Rapport 2000:19.

Johansson, Å., 2000. Arkeologisk förstudie. Haninge kommun. Södermanland, Västerhaninge och Österhaninge socknar. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Mitt, Rapport 2000:13.

Strucke, U., 1998. Arkeologisk undersökning. Skålgropar och boplatser vid Ribby, Södermanland, Västerhaninge socken, Åby 1:141, RAÄ 360 och 399. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Mitt, Rapport 1998:43.

Strucke, U. & Holback, T.J., 2006. Järn och brons - metallhantverk och boende vid Åbrunna väg 73, sträckan Jordbro-Fors, Södermanland, Österhaninge socken, Åbrunna 1:1, RAÄ 201 : arkeologisk undersökning. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Mitt, Rapport 2006:9. Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	KM 12077
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-18915-2012, 12-08-20
Uppdragsgivare:	Haninge kommun
Landskap:	Södermanland
Län:	Stockholm
Kommun:	Haninge
Socken:	Västerhaninge
Fastighet:	Stav 1:38 (del av)
Fornlämning:	-
Kartblad:	10I 1h
Koordinater:	x6555100 y674500
Höjd över havet:	30–35
Typ av undersökning:	Särskild utredning
Undersökningsperiod:	September 2012
Utredd yta:	Ca 8,5 ha
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 1900
Inmätningmetod:	GPS
Dokumentationshandlingar:	Digitalt bild- och kartmaterial förvaras hos KM.
Fynd:	Inga fynd har tillvaratagits

Bilaga 1. Beskrivningar och tabeller

Objektsbeskrivningar

Objekt 1/RAA nr Västerhaninge 53:1–2. Gravfält, skålgrop. Fornlämning.

Gravfält, 30×50 m (NÖ–SV) bestående av 7 fornlämningar. Dessa utgörs av 5 runda stensättningar och 2 resta stenar. De runda stensättningarna är 5–9 m diam och 0,2–0,4 m h. Två har grop i mitten, 2–3 m diam och 0,3–0,4 m dj. De två resta stenarna är 1,5×0,9×0,7 m resp 0,6×0,6×0,3 m. (Utdrag ur beskrivningen i FMIS.)

Tillägg: Ny utbredning. En ny inmätning av gravfältets södra begränsning har gjorts, då denna bedöms som felaktig då den inte inkluderade de två resta stenarna som beskrivs ovan.

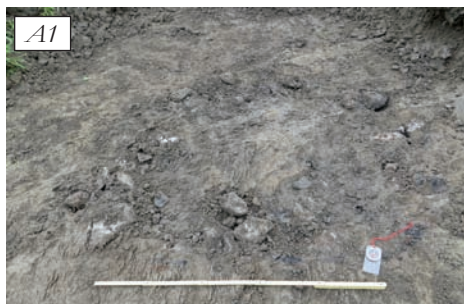
Objekt 2. Boplats. Fornlämning.

Boplats, ca 125×40–70 m (NV–SO). Vid sökschaktning påträffades sammantaget sju anläggningar inom området - tre härdar, två stolphål och två osäkra stolphål. Boplatsen ligger på ett flackt höjdstråk, ca 32–34 m ö.h. Den nordvästra delen utgörs av odlad mark, den sydöstra av gräs- och slybevuxen, igenväxande åkermark. Däremellan finns ett område med kolonilotter. Lämningarna framkom på ömse sidor om koloniområdet (ca 70 m från varandra), men inga sökschakt kunde upptas inom koloniområdet. Tolkningen av lokalen som en sammanhängande boplats är därför osäker. Avgränsningen är endast preliminär.

Anläggningsbeskrivningar

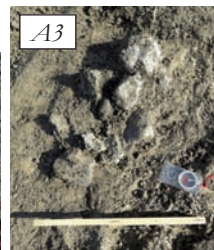
Anläggning 1. Härd.

Rund, ca 1,3 m i diameter och ca 0,10 m djup vid stick med jordsond. Fyllningen utgjordes av måttligt sotig lera med inslag av träkol och skärvig och skörbränd sten. Anläggningen framkom vid schaktning och är inte framrensad och undersökt.

Anläggning 2. Stolphål.

Runt, ca 0,28 m i diameter, okänt djup, stenskott. Fyllningen utgjordes av svagt mörkfärgad, något humös silt/lera. Stenskoningen syntes som en krets av sju st 0,05 – 0,10 m stora stenar, både rundade och skarpkantade. Anläggningen framkom vid schaktning och är inte undersökt.

Anläggning 3. Stolphål.

Närmast ovalt, ca 0,45×0,25 m, okänt djup, stenskott. Fyllningen utgjordes av mycket svagt mörkfärgad silt/lera. Stenskoningen syntes som en koncentration av nio st 0,05–0,10 m stora stenar, både rundade och skarpkantade. Anläggningen framkom vid schaktning och är inte undersökt.

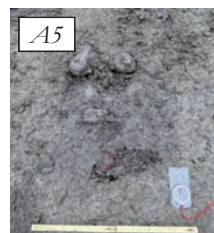

Anläggning 4. Härd?

Rundad, ca 0,6 m i diameter och ca 0,05 m djup vid stick med jordsond. Fyllningen utgjordes av sotig lera med inslag av träkol och skärvig och skörbränd sten. Anläggningen var omgiven av mörkfärgad, ställvis sotblandad silt/lera vilken föreföll vara ett resultat av sentida störningar (bl.a. fynd av tegel). Tolkningen som härd är därför osäker. Anläggningen framkom vid schaktning och är inte undersökt.

Anläggning 5. Stolphål?

Rundat, stenskott, ca 0,40 m i diameter och ca 0,10 m djup vid stick med jordsond. Skoning(?) av 4 st, ca 0,10 m stora, rundade och skarpkantade stenar. Fyllning av svagt mörkfärgad siltig lera. Anläggningen framkom vid maskinschaktning och undersöktes inte.

Anläggning 6. Härd.

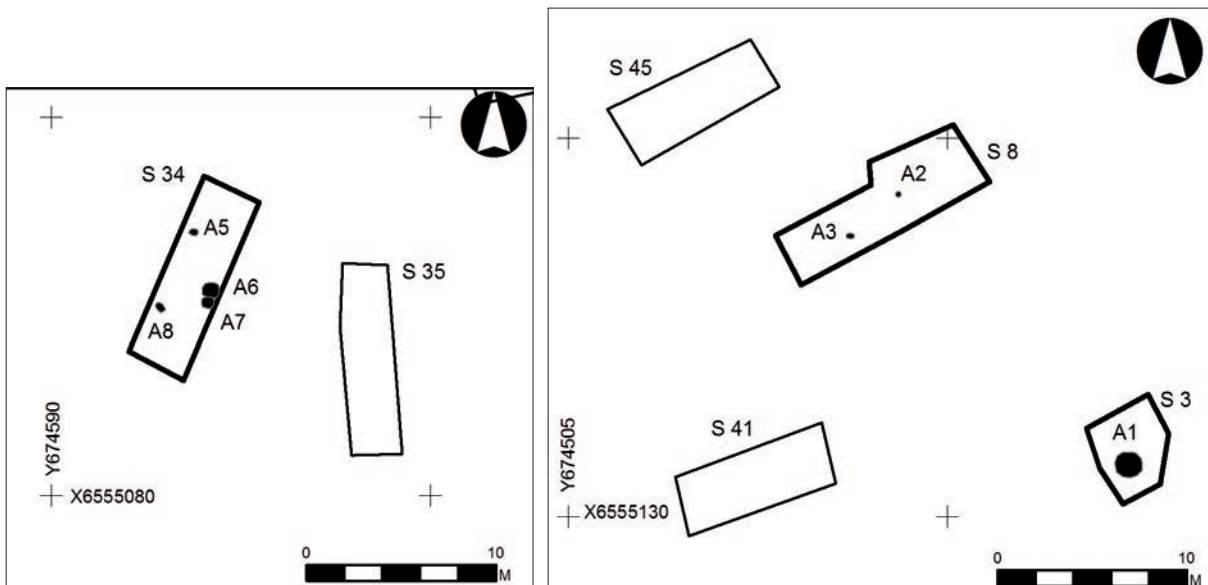
Rund, 0,8 m i diameter, ca 0,12 m djup vid stick med jordsond. Fyllning av sotig silt/lera med träkol och en del skärvig och skörbränd sten. Anläggningen framkom vid maskinschaktning och undersöktes inte.

Anläggning 7. Härd.

Rund, 0,6 m i diameter, ca 0,15 m djup vid stick med jordsond. Fyllning av sotig silt/lera med träkol och en del skärvig och skörbränd sten. Anläggningen framkom vid maskinschaktning och undersöktes inte.

Anläggning 8. Stolphål?

Rundat rektangulär, ca 0,5×0,3 m och ca 0,11 m djup vid stick med jordsond. Fyllning av mörkfärgad silt med ett par stenar (möjligen rester av stenskonung), ca 0,1–0,2 m stora, i östra delen. Anläggningen framkom vid maskinschaktning och undersöktes inte.

Planer över de schakt där anläggningar påträffades. Till vänster det södra området och till höger det norra. Skala 1:400.

Schakttabell

Schakt nr	Storlek, m	Djup, m	Lager	Anmärkning
1	9x3	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera. Ställvis sand i NV del.	Tegel i ploglaget.
2	7x3	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	Träkol, bränd lera och brända ben i övergången mellan ploglager och underliggande lager. Ej tillvarataget.
3	4x4	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	A1, hård.
4	7x1-3	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	Täckdike(?). Tolkningen osäker, möjligen äldre.
5	7x3	0,45	Ploglager ca 0,2 m. Därunder gråbrun, ngt humös silt/lera med inslag av kolstänk och br lera, ca 0,15 m (äldre ploglager?). I botten brungrå siltig lera.	
6	6x3	0,3	Ploglager ca 0,2 m. Därunder rödgrå lera.	
7	5x3	0,3	Ploglager ca 0,2 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
8	11x3-4	0,4	Ploglager ca 0,2 m. Därunder gråbrun, humös silt/lera (äldre ploglager?), ca 0,10 m. I botten brungrå siltig lera.	A2 och A3, stolphål.
9	11x3	0,5	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, ngt humös silt/lera med enstaka kolsplitter (äldre ploglager?) ca 0,10 m. I botten gråbrun silt.	Stenfyllt täckdike.
10	4x3	0,4	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, ngt humös silt/lera med enstaka kolsplitter (äldre ploglager?) ca 0,10 m. I botten gråbrun silt.	Stenfyllt täckdike(?).
11	11x3	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder grå lera i Ö del och sand V del.	A4, hård?
12	4x3	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
13	4x3-4	0,4	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera med enstaka stenar.	
14	6x3	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
15	6x3	0,4	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera med enstaka sten.	
16	8,5x3	0,3-0,45	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, ngt humös silt/lera med enstaka kolsplitter (äldre ploglager?), ca 0,10 m. I botten gråbrun silt.	
17	4x3	0,2-0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun lera.	
18-21	4x3	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun silt/lera.	
22	7x3	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
23	3x4,5	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder grå lera.	
24	3x3	0,4	Mylla/äldre ploglager ca 0,25. Därunder gråbrun silt/lera. Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
25	5x1-3	0,35	Mylla/äldre ploglager ca 0,25. Därunder grå silt.	Täckdike.
26	6x3	0,45	Mylla/äldre ploglager ca 0,15. Därunder humös grusig sand (äldre ploglager/stört) ca 0,10. Flammigt /omrört ned till ett djup av ca 0,35 m. I botten ljus sand.	
27	6x3	0,3	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder ljus sand med ställvisa partier av lera.	
30	7x3	0,3	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder ljus gulgrå lera med sandiga stråk.	Täckdiken.
31	7x3	0,3	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder gulgrå siltig lera med stråk av ljus sand. Stört/flammigt i övergången.	
32	4x3	0,35	Mylla/äldre ploglager ca 0,25. Därunder ljus sand med grusiga fläckar (sentida störningar?).	
33	8x3	0,4	Mylla/äldre ploglager ca 0,2-0,3. Därunder ljus sand med ställvisa partier av lera. Södra delen av schaktet stört ner till minst ca 0,4 m djup. Även i övrigt fanns mylliga/sotiga störningar i övergången mot den ljusa sanden.	
34	10x3	0,25	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder brungrå silt/lera.	A5-8.
35	10x3-4	0,35	Mylla/äldre ploglager ca 0,25. Därunder brungrå lera, ställvis silt ca 0,10 m. I botten grågul lera.	
36	5x3,5	0,3	Mylla äldre ploglager ca 0,25 m. Därunder svagt humös, gråbrun silt ca 0,10. I botten ljus grågul lera/silt.	Täckdike.
37	4x3,5	0,35	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder ljus sand med ställvisa partier av lera. Flammigt/omrört i övergången.	Täckdike.
38	7x3,5	0,35	Mylla/äldre ploglager ca 0,2. Därunder grå, grusig sand ca 0,10 m. I botten rödgrå lera.	Två täckdiken.
39	4x3,5	0,4	Blekt äldre ploglager ca 0,2. Successiv övergång till ljus silt, nedåt övergående i sand.	
40	5x3,5	0,4	Mylla/äldre ploglager ca 0,25. Därunder gråbrun silt/lera.	
41	8,5x3	0,3	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
42-43	4x3,5	0,35	Ploglager ca 0,25 m. Därunder gråbrun, silt/lera.	
44	4x3,5		Ploglager ca 0,20 m. Därunder rödaktig lera.	
45	8x3,5	0,4	Ploglager ca 0,25 m. Därunder rödgrå lera.	